

Wijzer met **PO** **VO**
erfgoededucatie

Bijlage, de leerdoelen

Deze kennis-, vaardigheids- en attitudedoelen nemen leerlingen van 4 tot 18 jaar mee in het competent worden in het waarnemen, herkennen, verklaren en waarderen van cultureel erfgoed in hun eigen omgeving. Aan het einde van het voortgezet onderwijs kunnen ze met elkaar zelfstandig in gesprek gaan over de waarde van erfgoed en dit vanuit meerdere perspectieven onderzoeken. Ze zijn zich daarbij bewust van hun eigen perspectief en dat van de ander.

Kennis

Onderbouw PO groep 1-2 / 4-6 jaar

De leerling kan begrippen rondom erfgoed herkennen (oud, nieuw, bewaren, bijzonder, voorzichtig, van jezelf, van een ander, van iedereen).

De leerling kan benoemen welke bijzondere objecten of landschapselementen hij/zij ziet in de eigen schoolomgeving. *Denk aan een groot huis, een ronde toren, een lange rij bomen of een hoge dijk.*

De leerling kan de woorden verzamelen, bewaren en doorgeven gebruiken.

Middenbouw PO groep 3-4-5 / 6-9 jaar

De leerling kan begrippen rondom erfgoed hanteren (sporen uit het verleden, heden, toekomst) door voorbeelden van erfgoed van zichzelf, de eigen familie en in de eigen omgeving te benoemen.

De leerling herkent bijzondere objecten of landschapselementen in de eigen schoolomgeving. *Denk aan het herkennen van monumenten op een stadplattegrond.*

De leerling kan verschillende manieren aangeven van verzamelen, bewaren en doorgeven van erfgoed. *Denk aan een fotoalbum, een archief of een monument.*

Bovenbouw PO groep 6-7-8 / 9-12 jaar

De leerling kan een definitie van erfgoed geven en dit toelichten met voorbeelden van erfgoed in de eigen omgeving, in de eigen provincie en in Nederland. *Denk ook aan wereld-erfgoed.*

De leerling kan bijzondere objecten of landschapselementen in de eigen schoolomgeving omschrijven.

De leerling kan benoemen dat er meerdere redenen zijn om erfgoed te verzamelen, te bewaren en door te geven en benoemen welke keuze hij/zij zelf zou maken en waarom. *Denk aan ouderdomswaarde, zeldzaamheids-waarde, materiaalwaarde of schoonheidswaarde.*

Onderbouw VO 12-15 jaar

De leerling kan een definitie van erfgoed verwoorden. *Denk ook aan digitaal en immaterieel erfgoed.*

De leerling kan benoemen welk erfgoed deel uitmaakt van zijn/haar eigen culturele omgeving en onderbouwen met eigen waarnemingen.

De leerling kan aangeven dat het tot stand komen van erfgoed het resultaat is van menselijk gedrag: maken, bewaren en betekenis geven en kan daar een voorbeeld van geven.

Bovenbouw VO 15-18 jaar

De leerling kan een definitie van erfgoed uitleggen en met voorbeelden de diversiteit van erfgoed benadrukken.

De leerling kan met voorbeelden toelichten dat omgaan met erfgoed een manier is om naar cultuur te kijken.

De leerling kan in eigen woorden uitleggen wie bepaalt wat erfgoed is en dat erfgoedvorming een continue proces is.

Kennis

Vaardigheid

De leerling kan met zijn/haar zintuigen eigenschappen van erfgoed onderzoeken en beschrijven. *Denk aan het bekijken, voelen, proeven, beluisteren, ruiken van/ aan een voorwerp.*

De leerling kan onderdelen van een verhaal dat hoort bij het erfgoed naver-tellen of naspelen. *Denk ook aan feesten en tradities.*

De leerling kan verschillen en overeenkomsten benoemen tussen heden en verleden aan de hand van erfgoed. *Denk aan het bekijken van oude foto's.*

De leerling kan vragen stellen bij het onderzoeken van eigenschappen en details van erfgoed. *Denk aan vorm, gewicht, materiaal, versiering.*

De leerling kan een verhaal dat bij het erfgoed hoort reproduceren. *Denk aan het verbeelden van een middeleeuwse markt.*

De leerling kan een tijdsindeling hanteren en erfgoed daarin plaatsen. *Denk aan lang geleden, heel lang geleden of de toekomst.*

De leerling kan vragen stellen bij erfgoed en in samenwerking met anderen verschillende bronnen raadplegen en informatie opzoeken om de vragen te beantwoorden. *Denk aan de mogelijkheden van websites van de verschillende regionale archieven.*

De leerling kan verhalen bij het erfgoed in de eigen omgeving koppelen aan onderwerpen in de regionale of nationale geschiedenis. *Denk aan een archeologische vondst uit de prehistorie zoals grafheuvels of een herdenkingsmonument van de Tweede Wereldoorlog.*

De leerling kan erfgoed relateren aan hoe mensen in een bepaalde tijdspe-riode woonden, leefden en werkten en daarbij verschillen en overeenkomsten noemen met de huidige cultuur.

De leerling kan verschillende bronnen rondom erfgoed onderzoeken en de waarde van deze bronnen weergeven. *Denk aan krantenartikelen en een beeldbank over de tradities van de plaatselijke carnavalsvereniging.*

De leerling kan verbanden leggen tussen erfgoed in de eigen omgeving en historische, maatschappelijke of geografische gebeurtenissen. *Denk aan het ontstaan van steenfabrieken bij een rivier.*

De leerling kan in gesprek met anderen meerdere perspectieven in verhalen bij erfgoed onderscheiden, benoemen en verbeelden.

De leerling kan beweringen over erfgoed onderbouwen en na onderzoek op kritische wijze verwijzen naar bronnen.

De leerling kan erfgoed plaatsen in een historische, maatschappelijke of geografische context. *Denk aan de ontstaansgeschiedenis van de Efteling.*

De leerling kan in gesprek met anderen verhalen en betekenissen van erfgoed vanuit tijd- en plaatsgebonden perspectieven verklaren en waarderen.

Vaardigheid

Attitude

De leerling kan voorzichtig omgaan met erfgoed. *Denk aan het met de hele klas zorgen voor een waardevol voorwerp.*

De leerling kan bij een eigen persoonlijk voorwerp aan een ander vertellen wat dit betekent voor zichzelf.

De leerling durft vragen te stellen aan de ander over de betekenis van erfgoed. *Denk aan het vragen stellen aan de molenaar over zijn werk.*

De leerling kan aanwijzingen opvolgen hoe met erfgoed in een specifieke situatie om te gaan. *Denk aan huisregels bij rondleidingen.*

De leerling deelt de eigen mening over erfgoed en toont respect voor de mening van een ander.

De leerling kan in dialoog verschillende betekenissen van erfgoed herkennen.

De leerling kan zijn/haar eigen verbondenheid met erfgoed vertalen in het zorgdragen voor het behoud van erfgoed. *Denk aan het adopteren van een monument.*

De leerling erkent de verschillende meningen en emoties van mensen en kan deze vergelijken met de eigen mening en emoties over erfgoed.

De leerling kan in samenspraak met klasgenoten met een voorbeeld beargumenteren wat de verschillende betekenissen zijn van erfgoed in hun eigen omgeving.

De leerling is zich bewust van wat behoud en beheer van erfgoed van mensen vraagt. *Denk aan het in kaart brengen van verschillende groepen mensen rond erfgoed.*

De leerling kan zijn/haar eigen mening en emoties herkennen bij verhalen en betekenissen over erfgoed.

De leerling gaat het gesprek aan over erfgoed. *Denk aan open vragen stellen aan een ooggetuige om informatie te verzamelen.*

Attitude

De leerling toont initiatief in het opstellen van een plan voor het toekomstbestendig maken van erfgoed. *Denk aan een plan voor beheer, een rampenplan of een communicatieplan.*

De leerling kan zijn/haar eigen meningen en emoties hanteren en bijstellen in een discussie over de waarde van erfgoed. *Denk aan het in kaart brengen van de emotienetwerken.*

De leerling is in staat in samenspraak te reflecteren op erfgoed, betekenis te verlenen en te waarderen.

